

เทศน์เช้า วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม(วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราจะพูดถึงการใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายมันเสมอภาค ความเสมอภาค ทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ตอนนี้มีปัญหาคือว่า ๒ มาตรฐาน ทุกคนว่ามี ๒ มาตรฐาน ถ้า บังคับใช้กฎหมายกับคนอื่นนะดี ถ้าบังคับใช้กฎหมายกับตนเองนะต่อต้าน

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ ในกติกาของเรา วัดป่าโดยสามัญสำนึก โดยพื้นฐานกินข้าวมือเดียว ถังมือเดียว ถือธุดงค์วัตร แล้วยังอดอาหาร ฝอนอาหารได้อีก นี่คืออกติกา นี่มันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เวลาที่เราประพฤติปฏิบัติกัน คนที่มาปฏิบัติ อย่างเช่น ภาชนะที่สะอาด ภาชนะที่ดี ใส่อาหารที่สะอาดแล้ว อาหารนั้นจะสะอาด บริสุทธิ์ ภาชนะที่สกปรก ภาชนะที่มีสารพิษ อาหารในภาชนะนั้นก็เปื้อนไปด้วยสารพิษ ด้วย

นี่เหมือนกัน ศีลธรรมมันเป็นพื้นฐานของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ คนที่ประพฤติ ปฏิบัตินี้หวังมรรคหวังผล เรามานี้เราหวังอะไรกัน เราหวังความสุขของใจ เราหวัง ความจริง ถ้าหวังความจริง ภาชนะถ้าเราจะเอาไปใส่อาหาร คูตี เราเป็นคนทำครัว เราจะ รู้ว่าการเก็บล้างนี่มันเป็นภาระมาก การเก็บล้างมันไม่มีวันจบ เพราะคนต้องมีอาหาร ประจำวัน วันละหลายมื้อ การเก็บล้างภาชนะนั้นจะเป็นเรื่องไม่มีวันจบ จะทำจนกว่าเรา ตายไปแล้วก็มีคนทำต่อไป เพราะคนเราต้องมีอาหารตลอดไป

ศีล การรักษากฎกติกาเป็นของแสนยาก ความคุ้นเคย ความเคยชิน ความต่างๆ มันจะทำให้ตรงนี้เลอบออก แล้วถ้าภาชนะมันไม่สะอาด แล้วเราหวังผลอะไรกัน เราหวัง อาหารที่สะอาดบริสุทธิ์ใช่ไหม อาหารนี้สะอาดบริสุทธิ์ เพราะอะไร เพราะธรรมของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เสดยวิมุตติสุขนี้สะอาดบริสุทธิ์ อริยทรัพย์มันเป็นสังฆธรรม มันเป็นสิ่งเหนือโลก มันมีคุณธรรมมาก

แต่ภาชนะของเราคือหัวใจพวกเราไง หัวใจของพวกเรามันสกปรก หัวใจพวกเรา มันไม่สะอาดบริสุทธิ์พอ มันไปใส่ภาชนะนั้น อาหารนั้นมันก็เป็นมุมมองของเรา เป็นความเห็น เป็นมุมมองต่างๆ ฉะนั้นเวลาครูบาอาจารย์ท่านลงทุนลงแรงมา ศีลต้องสะอาด บริสุทธิ์เห็นใหม่

หลวงปู่มั่นพูดประจำ “ต้นตรง ปลายจะตรง ถ้าต้นมันคด ปลายมันจะคด” เริ่มต้นเราก็จะเอาความสะอาดสบาย เริ่มต้นเราก็จะภาชนะเราไม่ยอมล้าง ภาชนะเราๆ ไม่ยอมตัดแปลง ชีวิตประจำวันเห็นใหม่ ชีวิตประจำวันเราอยู่กับโลก ชีวิตประจำวันอยู่กับเรา เราอยู่กับโลก ต้องมีคุณภาพชีวิต ต้องกินถึงเที่ยงคืน มีอาหารไต้รุ่ง กินกันทั้งวันทั้งคืน คุณภาพชีวิต มีความสุขมาก พอมาประพฤติปฏิบัติ ก็เอาคุณภาพชีวิตเข้ามาในวัด

ถ้าเราเข้ามาในวัด เราจะทำของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าประโยชน์กับเรานะ สังคมเสื่อม เราต่อต้านมาตลอดว่าสังคมเสื่อม ถึงต้องเขียนป้ายบอก “ที่นี่ไม่ใช่ที่หมาเหยี่ยว” เพื่อไม่ให้คนปัสสาวะเงาะ ที่หมาเหยี่ยว เราไม่ให้มีนะ ป้ายบอกอะไรเราไม่ให้มีหรือ แต่ต่อไปนี่ต้องมีแล้ว เพราะอะไร

เพราะตั้งแต่มานี้ จะมีอันหนึ่งไว้ให้ที่สำนักงานเขียนขึ้นมาตามกฎกติกา นี้จะได้ไม่ต้องมีคนมาอ้างเงาะ เมื่อตอน ๔-๕ วัน ตอนวันอาสาฬหบูชา มีโยมเขาพูด โยมที่จิตใจเขาเป็นธรรม เขาบอก “ที่นี่ไม่เหมือนวัดป่าเลย มันเหมือนวัดบ้าน กินกันทั้งวัน ถืออาหารกันไปทุกๆ คน ทำเหมือนวัดบ้าน”

เราก็สะท้อนใจเงาะ ว่าเราลงทุนลงแรงกันมา เราทำเพื่อประโยชน์ ภาชนะต้องทำให้มันสะอาดบริสุทธิ์ เพื่อจะหวังผลอันนั้น แล้วโยมที่เขาอยู่เขาบอกว่า ”อ้าว โยมก็บอกต่อๆ กันมาว่ากินได้ๆ คนนั้นก็ทำได้ คนนี้ก็ทำได้ คนทั่วไปก็ทำได้ ทุกคนทำได้หมด มันก็ต้องทำได้เหมือนกัน”

การบังคับใช้กฎหมาย ถ้าโยมทำได้เงาะ ต่อไปโยมมาภาวนา เราต้องมิกติกาอันหนึ่ง คือเครื่องตัดหญ้า ๑ ตัว ต่อ ๑ คน... เอ็งมาถึงเอ็งต้องตัดหญ้าให้กูด้วย... เอ็งต้องตัดหญ้า... เอ็งต้องมาใส่ปุ๋ย... เอ็งต้องมาผสมปุ๋ยที่นี่... เอ็งต้องพรวนดิน... เอ็งทำให้เหมือนเขาสี.. เพราะเขากินได้ เพราะเขาอาบเหงื่อต่างน้ำ เขามาทำผลประโยชน์เพื่อวัด

แต่เราภาวนา เราต้องการมรรคต้องการผล.. เราไม่ต้องอาหารมือ ๒ มือหรือ
เราไม่ต้องการสิ่งนั้น เราต้องการคุณธรรม.. เราต้องการความสงบของใจ

แต่คนที่เขากินได้ อย่างเช่น ในสำนักงานของเรา แม่ครัวเรา คนงานของเรา เรา
เก็บไว้ให้ด้วย เก็บไว้ให้ต่างหาก เพราะตัดหญ้าตั้งแต่ ๘ โมง จนถึง ๕ โมงเย็น แล้วอย่าง
คนที่ทำสำนักงาน เขาจะนั่งถอดเทปนี่นะ จนถึงตี ๓ ตี ๔ เขานั่งทั้งวันทั้งคืน เขาทำงาน
กันตลอดเวลา

แล้วมีคนโทรศัพท์เข้ามา ที่นี้มี ๒ มาตรฐาน ชิกหนึ่งปฏิบัติ ชิกหนึ่งวิไอพี มันวิ
ไอพีเพราะเขาทำงาน เราไม่ใช่คำว่าวิไอพี เราใช้คำว่าบ้านพัก เพราะเราสร้างขึ้นมา
เพื่อให้คนที่มาทำงานได้พักอาศัย คนที่ทำงานแรงงานสมอง ทำงานทางธุรกิจ วันทั้งวัน
จะเครียดไหม.. เราจะเหนื่อยล้าไหม.. แล้วเราต้องการพักผ่อนไหม.. ถ้าเราต้องการ
พักผ่อน เราถึงทำไว้ไง เพราะเราทำไว้ มองไปอนาคตเห็นไหม เรามีเว็บไซต์ ต่อไปมัน
จะมีอะไรไปเรื่อยๆ

ไอ้บ้านพักนี้ เอาไว้ให้คนทำงานเขาได้พักได้ผ่อน ไอ้ที่เราภาวนานี้เราต้องการ
วิเวก ชุกฉวัตรอยู่ในเรือนว่าง อยู่ในที่อากาศปลอดโปร่ง อยู่ในที่สบาย เราก็ทำไว้ให้ชิก
หนึ่ง คือชิกที่ประพฤติปฏิบัติ แต่ชิกที่บ้านพักเขาก็เป็นบ้านพัก ด้วยภาษาที่มันสกปรก
มันก็บอกว่า โอ๊ย วิไอพี โอ๊ย ๒ มาตรฐาน

นี่มันเป็นความคิดนะ แต่เวลาเราต้องการ เราต้องการอะไร ถ้าจะเอามาตรฐาน
เดียว เดียวจะตั้งเครื่องตัดหญ้า ๑๐๐ ตัว ใครมาก็คนละตัว ที่ไหนก็มีคนละตัว แล้วมา
ห้อยกัน แล้วก็ตัดหญ้าด้วยกัน เอามาตรฐานเดียวไง เอามาตรฐานเดียวเราก็ต้องให้
เหมือนกันสิ

เวลาเรามองนี่นะ เขาอุตส่าห์ทำความสะอาดไว้ให้เรา เขาทำทุกอย่างไว้ให้เรา
ประพฤติปฏิบัติ เราต้องเห็นคุณค่าของเขา ไม่ใช่ว่าเขาทำได้ เขากินกลางวันกันได้ เราจะเอา
ตามเขา แต่เวลาเขาทำงานไม่ได้มองเขา เวลาเรามาสวดปฏิบัติ เขาทำความสะดวก
ให้เรานะ เขาทำทุกอย่างไว้ให้เราเลย ให้เรามาสวดปฏิบัติ

จริงๆ นะ เราอยู่กับครูบาอาจารย์มา ครูบาอาจารย์บอกว่าเป็นธรรม เป็นธรรม หมายถึงว่าเขามาก็สิทธิของเขา เขามาเพื่อภาวณา เขามาเพื่อความสงบสัจของเขา เราจะไม่กวนเขาเลย เราเปิดกว้างนะ เราไม่เคยกวนใครเลย แต่คนที่ทำงานของเรา เราให้ทำงานห้วยป่าห้วยป่าเลย หน้าที่ไหน หน้าที่คนทำงานก็ทำห้วยป่าห้วยป่า เพราะมันเป็นงานของเรา มันเป็นที่ของเรา ถ้าเราอยากภาวณากลางคืน เราอยากภาวณาบ้าง เราก็หาทางออกของเรา

แต่คนที่มาภาวณานี้เราเห็นใจเขา เขามีความเคร่งเครียด เขามีความบีบคั้นมาจากสังคัม เขามีความทุกข์ความยากของเขา เราให้เปิดโอกาสให้เต็มที่เลย เขาจะภาวณาได้ ๒๔ ชั่วโมงเลย โดยที่เขาไม่ต้องมาอยู่กับเราเลย เว้นไว้แต่เขามีน้ำใจ เขามาช่วยรดน้ำต้นไม้ มาถึงตอนเย็นช่วยทำข้อวัตร เขามาช่วยทำความสะอาดบ้าง อันนั้นเป็นน้ำใจของเขา นั่นมันก็เป็นข้อวัตรปฏิบัติของเขาด้วย

ฉะนั้นมันไม่ใช่ ๒ มาตรฐานหรือ ไม่ใช่เราทำแบบว่า คนนั้นมาต้องพักทางนี้ คนนี้ต้องพักทางนั้น มันไม่ใช่ เพราะเป้าหมายของเราคือศีลธรรม คือธรรมในหัวใจ แต่คนที่เขามาทำงานนะ บอกคนนี้มีสิทธิพิเศษ สิทธิพิเศษมันทุกข์ ๒ ชั้น เรามีภูเขาลูกเดียว สิทธิพิเศษ คนนั้นก็มีสิทธิพิเศษ คนนี้ก็สิทธิพิเศษ ไร่สิทธิพิเศษมันสิทธิพิเศษอะไร ถ้าเขาภาวณาได้มันก็เรื่องของเขานะ คนเรากินอิมม่อนอุนภาวณาได้ก็มี ขิปปาภิญญา ผู้ปฏิบัติง่าย รุ่งง่ายก็มี เราก็ไม่เถียงหรือ

แต่โดยข้อเท็จจริง เด็กของเราจะดีขึ้นมาได้ ด้วยความฝึกหัดนั้น เด็กของเราจะได้ได้ด้วยพ่อแม่สั่งสอนทั้งนั้น สังคัมจะดีได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติทั้งนั้น ฉะนั้นเวลาโดยส่วนใหญ่ เราก็ต้องประพฤติปฏิบัติของเรา เรามาที่นี่ เรามาเพื่ออะไร เรามาเพื่อหัวใจใช้ไหม ฉะนั้นที่เราไม่ยอมเขียน ที่เราไม่ยอมบอก...

ชุดหนึ่งเขามาพูดให้ฟัง ตอน ๔ วันนั้น เขาบอก “โอโฮ! ที่นี่เหมือนวัดบ้านเลย” โอ.. สะเทือนใจนะ เราบอก เอ่อ เดี่ยวเราจะจัดการ แล้วเมื่อ ๑-๒ วันนี้เขาจะกลับไป เขาบอกว่า “อ้าว คนเก่าๆ เขาก็บอกว่าทำได้ทุกคน ทำได้ทุกคน”

คำว่าทำได้ โยมต้องฟังทางนี้นะ ที่ทำได้นี้ เขามาขอเราเป็นส่วนบุคคล มีคนเจ็บคนป่วยมา แล้วไม่มีทางออก มาพักอาศัยกับเรานี้หลายคน แล้วเขามาขอเราว่า “เขาเจ็บ

ใช้ได้ป่วย เขาขอกินประทังชีวิตเพื่อจะกินยาได้ใหม่” เรานุญาตเป็นบางคนนะ บางคนที่เขาเจ็บเขาป่วย ไม่อยากจะบอกวามะเร็งขั้นสุดท้าย ไทรอยด์เป็นพิษ มี! ที่เขามาปฏิบัติกับเราอยู่ในนี้ แล้วเขามาพูดกับเราว่า ร่างกายมันอ่อนแอ “ขอ” เรานุญาตเฉพาะคนนะ เฉพาะคนที่เจ็บป่วย เฉพาะคนที่เขาต้องดำรงชีวิตของเขา อันนี้เรานุญาตนะ “เรานุญาตเป็นบางคน” แต่ไม่ใช่ว่าหลวงพ่ออนุญาตให้หมดทุกคน

นี่พอเวลาเห็นคนเขาทำได้เพราะ...

๑. คนเจ็บไข้ได้ป่วย

๒. คนที่ทำหน้าที่การงานหนึ่ง

คนที่ทำหน้าที่การงานเหนื่อยทั้งวันนะ เขามีน้ำใจกับเรา เขามาทำกับเรา เหมือนว่าเขาบริการเราอย่างนั้นเถอะ เขาบริการเราแล้วเราต้องเห็นน้ำใจเขา ไม่ใช่เขาบริการเราแล้ว เราจะลดตัวลงไปเป็นคนบริการด้วย ถ้าบริการด้วยเดี๋ยวเราจะสั่งเครื่องตัดหญ้าเข้ามา เราจะใส่ปุ๋ยด้วยกัน

แล้วต่อไปนี้จะให้เขียนกติกานะ ให้เขียนกติกาไว้ที่สำนักงาน อะไรบ้าง อะไรบ้าง ไม่อย่างนั้นมันอ้าง ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งบอกหลวงพ่อกำลังทำอะไร อีกฝ่ายบอกหลวงพ่อกำลังทำอะไร อ้างหลวงพ่อกำลังทำอะไรนะ แล้วหลวงพ่อกำลังนี้! หลวงพ่อกำลังเหมือนกัน! ที่นี้ว่าอนุญาตบ้างไหม ก็อนุญาตอยู่เป็นบางคน บางคนก็อนุญาตจริงๆ เพราะเขามาพูดเป็นส่วนตัว ที่นี้ก็เกียรติของคนนะ เกียรติของเขาเราก็ไม่เอามาพูดบอกว่าใครบ้าง ด้วยเกียรติของเขา แต่เขาก็มาขอเรา อย่างนั้นเราก็อนุญาต

แต่ถ้าโดยทั่วไป ถ้าเขาบอกว่าวัดนี้เหมือนวัดบ้าน มันเสียใจนะ มันเสียใจที่ว่า หลวงปู่มันท่านใช้ชีวิตของท่านทั้งชีวิต ครูบาอาจารย์ท่านใช้ชีวิตทั้งชีวิต ท่านบุกป่าฝ่าดงมา ท่านทำของท่านมา เหมือนพ่อแม่เลย พ่อแม่ทำอะไรประสบความสำเร็จ ก็อยากให้ลูกหลาน อยากให้อนุชนรุ่นหลังได้ประสบความสำเร็จตามนั้น นี่การประสบความสำเร็จนั้นนะ มันแลกมาด้วยอะไร

พระกัศสปะเห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระกัศสปะ “กัศสปะเอ๋ย เธอก็อายุปานเรา เธอก็เป็นพระอรหันต์แล้ว ทำไมต้องถือธุดงค์ด้วยล่ะ” เพราะพระกัศสปะกับพระพุทธเจ้าอายุเท่ากัน อายุ ๘๐ ปีเหมือนกัน

“ข้าพเจ้าจะถือธุดงค์นี้ไว้เป็นสติ ไว้เป็นแบบอย่าง ไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง จะได้ มีคติ มีแบบอย่าง” เวลาครูบาอาจารย์ให้เป็นคติ ให้เป็นแบบอย่าง ครูบาอาจารย์ทำ

เราอยู่กับหลวงตา ท่านจะพูดบ่อย เพราะหลวงตาอยู่ในวัด มันก็มีความรู้สึก ความนึกคิดต่างๆ กัน หลวงตาบอกว่า “หมู่คณะ อย่ามองกันนะ เพราะหมู่คณะคือพระด้วยกัน มีกิเลสทุกๆ องค์” ใ้มนี่มองกันก็มองด้วยมูมมอง มูมมองของคนมันก็แตกต่างกันหลากหลายใช่ไหม มูมมอง ความเห็นต่างๆ มันก็ขัดแย้งกัน ท่านพูดประจำนะ ตอนอยู่กับท่านใหม่ๆ “ให้มองเรา ให้มองเรา” คือให้มองตัวท่าน ให้เอาท่านเป็นแบบอย่าง ให้มองที่ท่าน ให้มองที่หลวงตา หลวงตาเป็นหัวหน้าของเรา เป็นผู้นำของเรา ให้มองท่าน พระกับพระอย่ามองกัน พระกับพระอย่าจับผิดกัน เวลาท่านเทศน์กับพระนะ ถ้ามองท่าน ท่านเป็นแบบอย่าง เอาท่านเป็นตัวอย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน เราเอาครูบาอาจารย์ที่ทำเป็นแบบอย่างไว้ ฉะนั้นพอพูดอย่างนี้ บอกว่าเราอนุญาต เพราะเขาบอกว่าหลวงพ่ออนุญาต จะบอกว่า “จริง อนุญาตจริงๆ แต่อนุญาตเฉพาะบุคคล” แล้วเวลาอนุญาต อนุญาตเฉพาะตัวต่อตัว เราก็ไม่เอามาพูดข้างนอก เราอนุญาตจริงไหม ก็จริง แต่เฉพาะบุคคล เฉพาะผู้ที่เขาอยู่อย่างนั้น ผู้ที่เขาทุกข์เขายาก

แต่โดยทั่วไป เราหวัง บอกตรงๆ เลย เราหวังว่าให้คนที่มาปฏิบัติได้ความสงบ ได้สมาธิ ได้ต่างๆ ฉะนั้น สิ่งที่แลกมา ชาติชั้นทับจิต กินคืออยู่ดี เวลาร่างกายแข็งแรง ภาวนาสัปหงกโงกวง เวลาคิดมากๆ ฟุ้งซ่านมากๆ ชั้น ๕ มันก็ทับจิต ถ้าเราได้นอนแล้ว ได้ผ่อนอาหาร เราคนนอนนะ มันหิวจัดๆ นี้นะ มันคิดไม่ได้หรอก

อ้างบ่อย หลวงปู่ฝั้น ท่านมาที่วัดบวรนิเวศ ฯ ท่านอุปฐากบาตร ๓ ใบ ของหลวงปู่สิงห์ กับพระมหาปิ่น แล้วของท่านด้วย ๓ ใบ มาฉลองกรุง ปี ๒๔๙๕ มาฉลองกรุงที่วัดบวรฯ แล้วพอไปเจอสีกาเข้า มันไปถูกใจ พอถูกใจนี้ไปปรึกษาหลวงปู่สิงห์ หลวงปู่สิงห์ท่านบอกให้เข้าโบสถ์วัดบวรฯ เลย ปิดล้นประตูหมด

“รักไหม”

“รัก” ไม่กินข้าว

๑ ๒ ๓ ๔ “รักไหม”

“รัก” ไม่กินข้าว

๓ ๔ ๕ “รักไหม”

“ไม่รักวะ รักไม่ไหว”

นี่ไง เห็นผลชัดๆ อดอาหารเลย มึงรักให้รักไป กูดข้าว อดไป เป็นผลงานของ หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ฝั้นท่านทำของท่านมา นี่ประวัติหลวงปู่ฝั้น

จะนั่นเวลามันคิดมาก มันฟุ้งซ่านมาก มันต่างๆ อดนอนผ่อนอาหาร มันเป็นตัว ช่วยได้เยอะเลย ถ้าเราเห็นผลอันนั้น เราจะเอาอันนี้เป็นคุณประโยชน์ใจ แต่ถ้าเราไม่เห็น ผล เราไม่มีเป้าหมายอันนั้น มันก็เป็นอย่างนี้ แล้วมูมมองนะ ทุกคนก็หวังอยากจะ ประพฤติปฏิบัติ หวังทำคุณงามความดี แต่เราอ่อนค้อยใช่ไหม เราก็ทำไม่ไหว

ไหวหรือไม่ไหว มันต้องฝึกต้องหัด ถ้าการฝึกการหัด เราต้องอดทน เราต้องต่อสู้ ฉะนั้นจะบอกว่า มันจะลำบากนิดหน่อย การที่ลำบากก็เพื่อจะล้างภาชนะของเรา ทำเพื่อ ประโยชน์กับเรานะ

จะนั่น เราจะยอมให้สังคมเสื่อมก็ได้ ต้องเขียนป้าย แต่ก่อนเราไปที่ไหน เราเห็น เขียนป้าย เขาบอกว่าสังคมเสื่อม เขาถึงต้องเขียนป้ายบอก ถ้าสังคมที่เขาไม่เสื่อมนะ ทุกคนมีจิตใจที่ดีงาม เขาจะช่วยกันรักษา ไม่ต้องเขียนป้าย

เราต่อต้านการเขียนป้ายนะ การเขียนป้าย เขียนอะไรบอก เราจะไม่ให้มีเลย มัน บอกถึงความเสื่อมของวัดของเราอย่างนั้นเลย แต่วันนี้ขอเสื่อม ยอมเสื่อม ให้เขียน อันหนึ่งไม่อย่างนั้น อันหนึ่งก็อ้างว่าหลวงพ่อสั่งว่าไม่ได้ อีกอันหนึ่งอ้างว่าหลวงพ่อสั่ง ได้แล้วไม่มีที่ยุติ

ฉะนั้น ขอมิป้ายอันหนึ่ง เขียนกติกาวีที่สำนักงาน ว่าทำอะไรได้บ้าง ทำอะไรไม่ได้บ้าง แล้วคนที่ได้รับยกเว้น หมายถึงว่า เขาได้รับการยกเว้นเพราะสุขภาพของเขา เพราะความประพฤติของเขา เพราะในตัวของเขา แต่ถ้าคนทั่วไป ถ้าจะได้รับการยกเว้น ต้องมาพูดคุยกันก่อน ทุกอย่างเป็นกติกาดูใหม่

ศีล คือสิ่งที่เป็นกฎหมายโดยสากล ข้อวัตรปฏิบัติในวัดนั้น ในสถานที่นั้น อย่างเช่น วัดที่อยู่ริมคลองต่างๆ การคมนาคมเขาต้องพายเรือ พระต้องพายเรือบิณฑบาต พระที่อยู่ในป่าในเขา กติกานี้มันอยู่ที่ภูมิประเทศ อยู่ที่สังคม อยู่ที่เป้าหมายของผู้นำ ผู้นำต้องการให้หมู่คณะไปทางใด จะตั้งกติกาเพื่อเป้าหมายนั้น ฉะนั้นเป้าหมายในวัดหนึ่ง กติกานั้นต้องเป็นตามเป้าหมายนั้น เพื่อผลประโยชน์นั้น เพื่อคุณธรรม เพื่อหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เอวัง